

ЕКОНОМІЧНО НЕАКТИВНА МОЛОДЬ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ ТА АНАЛІЗУ В ПРОЦЕСІ ДОПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ

Калініна Ганна Михайлівна,

аспірантка Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9405-9278>

Малюга Микола Миколайович,

науковий співробітник

відділу економіки та управління загальною середньою освітою

Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-2054-7444>

Молодість для кожної людини є прекрасним періодом життєдіяльності, сповненим нових пошуків, відкриттів, реалізації творчих задумів і найсміливіших сподівань і мрій. А загалом, молоде покоління - це масштабний потенціальний ресурс, який за даними ООН охоплює «<...> близько 20 % загальної чисельності населення світу, понад 80 % молоді мешкає в країнах, що розвиваються» і цей показник зростає з кожним роком [Цит. за: 9]. Саме молодь визначає не лише шляхи особистого саморозвитку, а й шляхи розвитку країни та стає певним каталізатором суспільно-політичних змін і соціокультурних трансформацій де-факто в кожній державі. Окрім цього, пріоритетним чинником соціально-економічного розвитку країн є реформування та модернізація процесів системи освіти в ракурсі підготовки конкурентоспроможної особистості та до її активної участі в трансформаційних соціокультурних перетвореннях країни. Саме тому питання зростання чисельності економічно неактивної або NEET-молоді є актуальним для кожної країни та є об'єктом розгляду й аналізу для визначення раціональних шляхів розв'язання окреслених проблем. Цей феномен з'явився в багатьох державах в усьому світі: Північній та Південній Америці (США, Канада, Мексика, Аргентина тощо), Європі (Велика Британія, Німеччина, Франція, Австрія тощо), країнах Балтії (Естонія, Литва, Латвія), Азії (Японія, Південна Корея, Китай, Тайвань тощо), Австралії, країнах Африки. З початку 2000-х років цей феномен є притаманним для країн пострадянського простору, зокрема України, Казахстану, Росії тощо [6].

За даними Міжнародної організації праці сьогодні у світі нараховують 267 мільйонів NEET-молоді й очікують, що ця цифра сягне 273 мільйонів у 2021 році, окрім цього жінки становлять дві третини цієї цифри (фактично 181 мільйони) [Цит. за: 3]. У структурі NEET виокремлюють: безробітну та економічно неактивну молодь, яка надає перевагу альтернативним офіційному працевлаштуванню практикам. Тому така молодь породжує серйозні економічні, соціальні, політичні

проблеми в межах кожної держави та погіршує макроекономічну ситуацію у світі загалом.

Покоління NEET або NEET-молодь - це економічно неактивна молодь (пасивний шукач роботи), яка через певні економічні, соціальні або політичні чинники свідомо не навчається, не проходить професійну підготовку й перепідготовку, не шукає роботу, певний час або взагалі не працює, тобто добровільно обирає для себе безробітний спосіб життя. Такі люди здебільшого існують за рахунок батьків/родичів, які вимушені вирішувати матеріальні та побутові проблеми такої молоді (URL:[http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_212423 .pdf](http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_212423.pdf)).

Традиційно до поняття «молодь» належать групи населення віком від 15 (16) до 24 років, але після глибшого змістового вивчення чинників і критеріїв соціальної зрілості, які впливають на життєдіяльність сучасних людей (навчання в більш дорослому віці від загальноприйнятого; час набуття професійної зрілості та становлення в професії; матеріальна залежність від батьків тощо), певні міжнародні організації та країни розширюють вікові межі в представників NEET-молоді до 29 років. Наприклад, ЮНЕСКО (UNESCO; URL:<https://en.unesco.org/>) та Міжнародна організація праці (ILO; URL:<https://www.ilo.org/>) молоддю вважають: 14-25-літніх людей, ВООЗ (WHO; URL:<https://www.who.int/home>) та Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA; <https://ukraine.unfpa.org/uk>) визначають три групи молоді: «молоді люди» 10-24 років, що містить такі підгрупи - «підлітки» 10-19 років та «молодь» 15-24 літніх; Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD; URL:<https://www.oecd.org/>) та Статистична організація Європейської Комісії (Євростат; URL:<https://ec.europa.eu/eurostat>) найчастіше визначають молодіжні категорії з розбивкою на три вікові підгрупи: 15-19-річні, 20-24-річні та 25-29-річні (URL:<https://rpr.org.ua/news/molodromolodshaie/>), але водночас Євростат офіційно визначає вік NEET-молоді - 16-24 роки.

До речі, термін «покоління NEET» («Young People Not in Education, Employment or Training», з англ. «Ні на навчанні, роботі чи підвищенні кваліфікації») вперше використано 1999 року в Сполученому Королівстві в офіційних документах, зокрема в Доповіді Уряду Великобританії, присвячену проблемам молодих людей віком 16-18 років [7]. До сьогодні така категорія молоді позначалася терміном «група ZerO» та була об'єктом спеціального вивчення англійських дослідників ще з кінця 1980-х рр. Але після перегляду Урядом країни умов отримання допомоги з безробіття, багатьох молодих людей, що не працюють, відмовилися брати участь у програмах із навчання/професійної перепідготовки, і тим самим втратили право на реєстрацію в статусі безробітного та отримання відповідної допомоги від держави. Найчастіше в офіційних

дослідженнях, доповідях, літературі та в інтернет-просторі трапляється саме абревіатура NEET або NEETs. Наприклад, в іспанськомовних країнах частіше вживають термін: «Nini або Ni-Ni» або «покоління Ni-Ni» («La generacion Ni-Ni: los que ni estudian ni trabajan», з ісп. «Покоління тих, хто не вчиться, не працює, не робить ні того, ні іншого»). У США їх називають: «basement dwellers» (що в перекладі з американської англійської мови - «мешканці підвалів») або «disconnected youth» (перекладається як «відключена молодь») (URL:https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5_%D0%BD%D0%B8-%D0%BD%D0%B8), у країнах Близького Сходу та в Північній та Західній Африці така молодь має назву (з англійської) — «youthman» або «waithood generation», тобто «покоління очікування».

З 2000-х років поняття покоління NEET або NEET-молодь широко вживається в науковій літературі, в аналітичних і програмних документах міжнародних організацій для аналізу та характеристики соціально-економічного становища молоді в країнах. Для цих цілей Міжнародною організацією праці спільно з Євростатом було офіційно прийнято визначення NEET, розроблено методологію статистичного розрахунку їх кількості та структуровано групу NEET-молоді, у якій виокремили сім підгруп: «ті, що повертаються» (молодь, між закінченням навчання та працевлаштуванням); «тимчасово безробітні»; «тривало безробітні» (більше року); «економічно неактивні люди через хворобу/інвалідність»; «економічно неактивні»; «зневірені» (взагалі припинили пошук роботи); «інші неактивні» люди.

Деякі дослідники, як М.Б. Буланова, пропонують виокремити восьму групу покоління NEET: «молодь, що добровільно зробила свій вибір на користь такого варіанту життя» [4].

Загалом масштаби молодіжного безробіття у всьому світі достатньо різноманітні та пояснюються низкою причин поміж яких: світова фінансова криза та криза в країнах Європейського Союзу, які збільшили недовіру молодих людей до урядів, державних інституцій, корпорацій; збільшення кількості людей пенсійного віку; збільшення терміну соціальної активності у світі, неправильно вибрана спеціальність, відсутність досвіду роботи, завищені очікування та вимоги молоді до майбутнього місця роботи тощо). Так у 2015 році Британська газета «The Guardian» опублікувала дані щодо втрат європейської економіки від молодіжного безробіття «<...> це 153 млрд. євро на рік. Така ситуація призводить до економічних збитків: це соціальні виплати, і неотриманий прибуток. Щотижня ці втрати перевищують 3 млрд. євро» [Цит. за: 1, с.3].

Окрім того, з 2015 року показник NEET з'явився у звітах ООН про стійкий розвиток, хоча міждержавні порівняння проводити досить складно, тому що в кожній країні критерії NEET різняться. Наприклад,

Австралія в 2017 році нараховує близько 13 % таких людей (віком від 15 до 28 років) від загальної кількості населення. Канада наводила статистичні дані щодо 13 % NEET-молоді віком від 15 до 29 років, що перевищує один мільйон людей, і більше половини з цієї групи не зацікавлені в пошуку роботи.

А в Європі чисельність NEET-молоді за даними Евростату [8] сьогодні в середньому сягає 14,7 % працездатного населення віком 15-34 роки з деякою кореляцією в залежності від країни: максимальна чисельність NEETs в Італії (25,5 %), Греції (24,2 %), Іспанії (17,9 %), мінімальна - в Австрії (8,7 %), Німеччині (8,5 %), Норвегії (7,9 %), Люксембурзі (7,6 %), Швеції (6,9 %), Данії (7,7 %), Ісландії (4,5 %) (URL:<https://newsland.com/user/4297840208/content/5255058>).

У Франції в 2015 році чисельність безробітної молоді віком від 15 до 24 років становила майже 25 % за середнього рівня безробіття - 10 % [5], в Естонії за даними, отриманими наприкінці 2015 року, не працювало та не навчалось близько 34 тисячі людей віком від 15 до 29 років, а це - кожен шостий мешканець країни [2]. Деякі джерела акцентують, що Італія посідає третє місце за кількістю NEETs у рейтингу ОЕСР. У Бразилії, Колумбії, Коста-Риці, ПАР більше 25 % молоді віком від 18-24 років є представниками NEETs (URL:https://miaitalia.info/view_news_italy.php?id=2676.0).

Окрім того, за даними Палати Громад Парламенту Великої Британії, в 2016 році частка молоді віком 15-29 років, яка належить до категорії NEET, становила в країнах ОЕСР від 5,3 % (в Ісландії - мінімум) до 28,2% (в Туреччині - максимум). У Казахстані вона була на рівні 9,3 % (2016 р.), в Естонії - 12,5 % [6]. Безпосередньо у Великобританії в 2017 році відсоток усій NEET-молоді від 16 до 24 років становив - 11,2 % (UPJ;<https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peoplenotinwork/unemploymentbulletins/youngpeoplenotineducationemploymentortrainingneel/march2018>).

Покоління NEET - це специфічна група молоді, яка вже є досить значущою силою в сучасному суспільстві. Така молодь здебільшого свідомо випадає зі спектру соціальної діяльності та взаємодії, не маючи змоги й бажання вирішити проблему власного безробіття та знайти офіційні засоби для існування. Питання необхідності розроблення та реалізації державних соціальних програм для підтримки NEET-молоді сьогодні для кожної країни є нагальним так само як для їх вивчення, аналізу, розгляду на різних рівнях державного управління та у сфері освіти.

Література

1. Іваницька С.Б., Мороховець І.О. Проблема безробіття молоді України. 2015. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=l&z=4325>.
2. Коваль Г.В. Проблеми молодіжного безробіття в Україні та шляхи їх вирішення. 2018. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2018_1_16.

3. Молодь, безробіття, автоматизація та коронавірус: ринок праці готує нові глобальні виклики : звіт. 2020. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/3_0479879.html.

4. Буланова М.Б. NEET-молодежь: методы и подходы к изучению. 2019. URL: https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/80453/1/978-5-91256-440-6_2019_003.pdf.

5. Буланова М., Костенко В. NEET-молодежь: протестный потенциал и реальность. 2019. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/neet-molodezh-protestnyy-potentsial-i-realnost>.

6. Шестакова Н.Н., Скворцова М.Б., Кузьмина Л.К. О человеческом капитале молодежи, которой NEET. URL: https://www.researchgate.net/publication/332503444_O_celoveceskom_kapitale_molodezi_kotoroj_NEET.

7. Bridging the gap: New opportunities for 16 - 18 year olds not in education, employment or training. Report by the Social Exclusion Unit. 1999. URL: <http://dera.ioe.ac.uk/15119/2/bridging-the-gap.pdf>.

8. Eurostat. Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and labour status (NEET rates). URL: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show>.

9. Youth policy review. Final report (Prepared by the International consultant David Rivett and the Center for Social Expertise of the Institute of Sociology of NAS of Ukraine). URL: http://www.eapyouth.eu/sites/default/files/documents/ukraine_2010_youth_policy_review_unicef_2010.pdf.

НЕЕТ-МОЛОДЬ У РАКУРСІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Калініна Ганна
Михайлівна,*

аспірантка Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9405-9278>

Малюга Микола Миколайович,
науковий співробітник відділу економіки та управління загальною
середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-2054-7444>

У сучасному динамічному світі безперервного розвитку змінюється молодь, яка є основою економічного зростання та інноваційним потенціалом людського капіталу, який необхідно накопичувати та продуктивно залучати для ефективних суспільно-політичних змін у державі. Молодь, за даними ООН, становить «<...> близько 20 % загальної чисельності населення світу, понад 80 % молоді мешкає в країнах, що розвиваються, до яких належить й Україна» і цей показник зростає з кожним роком у світі [Цит. за: 10]. Для України характерною є кардинально протилежна ситуація, бо впродовж багатьох років наша